

Hetzelfde water

Hetzelfde water dat met stormgejoel
En helse vlagen komt en wordt gevreesd,
Is ook het water dat, sereen en koel
De mensen van hun kwellingen geneest.

Ons lage land aan zee is een groot lijf
Met aderen, aorta's, bloedkanalen
En al wat zich vertakt - een druk bedrijf
Dat regelt dat we pijnloos ademen.

Geen netwerk dat je ongestraft verbouwt.
Het overstroomt bij elke prop meteen.
Wordt het in één arterie te benauwd,
Dan spatten duizend haarvaten uiteen.

Elk lichaam is een tijdelijke spons.
Bepleister het geval met poederdons
En kalk, van top tot teen, dan wordt dat lijf
Sneller dan je tot tien telt droog en - stijf.

Verwen de stroom die door je lichaam stuwt.
Laat bloed, bekwaam getemd, de vrije loop.
Bedenk - wie van de norse buien gruwet -

Dat ook een hart niet wordt geamputeerd
Omdat het breken kan. Wie water keert
Omdat het aanvalt doodt de biotoop

Van al wat weerloos is en wordt bedreigd.
Het lijkt wel op een gordiaanse knoop.

Het water zelf intussen, daalt en stijgt.

© Gerrit Komrij, 31 augustus 2000

Over waterbeheer, geschreven op verzoek van de Commissie Waterbeheer 21ste eeuw

PM: De **Commissie Waterbeheer 21e eeuw** was een commissie onder voorzitterschap van Frans Tielrooij met als opdracht om de regering te adviseren over de wenselijke aanpassingen in de [waterhuishoudkundige inrichting van Nederland](#), met aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling. De commissie bracht in het jaar 2000 een advies uit o.a. met de trits **Vasthouden - Bergen - Afvoeren**

1. Bijzondere omstandigheden bij deze algemene beschouwingen

In de omgeving van het Waterschap speelt enorm veel dat van invloed is op ons werk.

- de nu al 2 jaar durende pandemie
- een oorlog op Europees grondgebied met wereldwijd geopolitieke impact
Gevolg: sterke inflatie, verstoring ketens, schaarste grondstoffen, en in Nederland breed personeelstekorten. De precieze doorwerking in werk HDSR is nog met vele onzekerheden omgeven. Maar stijgende kosten en krapte aan menskracht zijn zichtbaar. Dat brengt meer dan in andere jaren onzekerheden met zich mee. Tegelijkertijd is er één zekerheid: de opgaven zoals uitgewerkt in strategische agenda en recent vastgelegd in WBP 2022-2027 'Stroomopwaarts' hebben niets aan urgentie ingeboet, integendeel.
- Gemiddeld is Nederland warmer dan in 1900, maar het is gemiddeld ook natter en zonniger. Dat heeft grote gevolgen voor de waterhuishouding. Dit is nog eens bevestigd in KNMI Klimaatsignaal'21 gebaseerd op het laatste IPCC-rapport: inzichten over het veranderende Nederlandse klimaat.
- Klimaat/water staan duidelijk op de agenda: Europees, landelijk en provinciaal. Kenmerkende punten daarin: meer regie vanuit het rijk, veel middelen beschikbaar, Provincies hebben een centrale rol bij uitwerking en uitvoering → gebiedsprocessen met gebiedstafels alom, leidend tot gebiedsplannen. En het meest relevant: water en bodem worden leidend in de ruimtelijke ordening. Iets dat Water Natuurlijk ook in het verkiezingsprogramma had staan.

In dat krachtenveld zitten we op dit moment. Twee weken geleden spraken we op de thema-avond toekomstbestendig watersysteem niet voor niets over strategieën om als waterschap aan de slag te gaan met de gebiedspartners met de klimaatbestendige inrichting van stad en land voor de lange termijn.

- Water Natuurlijk ziet de noodzaak om de ambitie van het Water Beheer Programma te handhaven. Kosten en problemen niet afwentelen naar toekomstige generaties, nu doorpakken, ondanks tegenwind en onzekerheden. We zouden eigenlijk willen versnellen. Zoals, waar mogelijk, bij het opstellen van gebiedsplannen
- Water Natuurlijk erkent dat er grenzen zijn aan het tempo dat je kunt maken: i.v.m. lastenverzwaring, verkrijgen van personeel en materialen
- Water Natuurlijk wil de goede financiële positie van HDSR benutten om spanningsveld dat nu ontstaat te verminderen.
- Water Natuurlijk vindt het van behoorlijk bestuur getuigen dat er ruimte blijft voor een nieuw bestuur.

Wij willen dat HDSR proactief handelt met de blik op de lange termijn gericht. WN is er van overtuigd dat we daarmee ook geld besparen. Denk aan de stappen die we zetten richting energie-neutraliteit en terugwinnen van grondstoffen. Vertrekpunt voor WN is opgaven nu oppakken, anderen niet opzadelen met zaken waar we achterlopen.

2. Water- en bodemsysteem leidend

Goed dat op rijksniveau is vastgelegd (ruim 20 jaar na de genoemde commissie waterbeheer 21ste eeuw) dat het water- en bodemsysteem een sturende rol hebben in de ruimtelijke ordening. Water Natuurlijk vindt dat een goed uitgangspunt. Wel is concrete invulling nodig. Doorvertaling en uitvoering zijn nu aan de orde en spelen op provinciaal en regionaal niveau ingegeven door fysiek, geografische omstandigheden. Water Natuurlijk vindt dat HDSR hier het lange termijn perspectief in moet brengen. En daarnaast natuurlijk, waterexpertise, ervaring en uitvoeringskracht.

Water- en bodemsysteem concreet maken in gebiedsprocessen en gebiedsplannen

Er zijn vaak meerder opgaven in een gebied tegelijk aan de orde: klimaatadaptatie, woningbouw, energietransitie, landbouwtransitie. Dat laatste gaat om veel meer dan alleen stikstof, het gaat om onze wijze van voedsel produceren én consumeren. Deze opgaven kennen allemaal een fysieke component en vergen herinrichting op verschillende schaalniveaus, van perceel tot gebiedsniveau. Deze opgaven raken allemaal aan waterkwaliteit en de robuustheid van het watersysteem. Water Natuurlijk vindt het daarom nodig dat HDSR bij die herinrichting betrokken is.

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied lijkt op Nederlands niveau leidend. NPLG geeft als opdracht naast het invullen van doelen voor stikstof (waar onterecht vaak alleen de focus op ligt), het integraal optrekken met natuur, water en klimaat. Voor die laatste twee komen eind dit jaar nog doelen. Om tot een gebiedsgerichte aanpak te komen wil het Rijk tot regionale gebiedsdoelen komen en hierover afspraken maken met de provincies en waterschappen (wat kan waar en hoe). Water Natuurlijk vindt het noodzakelijk dat in dit proces ook nieuwe perspectieven voor gebieden en sectoren worden ontwikkeld. Er worden gebiedsplannen opgesteld onder regie van de Provincie samen met boeren, bedrijven, natuurorganisaties, gemeenten én waterschappen. Water Natuurlijk vindt dat HDSR daar actief in deelneemt: stroomopwaarts bij uitstek. Blij dat Hoogheemraad de Groot dat in de commissie ook zo zag en aangaf dat we 'mee willen schrijven aan die plannen'. De waterpraatkaart, de omgevingsagenda van HDSR kan wat ons betreft leidraad zijn. Actualiseren is gezien de ontwikkelingen rondom stikstof en klimaat misschien nodig. In de commissie werd toegezegd, zo

begreep ik het, om in 2^e helft dit jaar met het AB daarover verder te spreken. Het gaat dan om welke gebiedsplannen en de rol/positie die HDSR bij het opstellen en de uitvoering van de gebiedsplannen wil innemen.

Water- en bodemsysteem concreet maken bij klimaatadaptief bouwen Voorjaar 2020 heeft dit bestuur unaniem de motie polder Rijnenburg aangenomen. College heeft de strekking richting rijk, provincie en gemeente Utrecht uitgedragen. Gemeente Utrecht heeft onlangs het perspectief voor Rijnenburg en het ontwikkeltempo vastgelegd. Weliswaar wordt er niet voor 2035 daadwerkelijk gestart met de woningbouw, maar de planvorming is natuurlijk volop gaande. De motie sprak over kaders waaraan vanuit het perspectief van goede waterhuishouding plannen voor Rijnenburg moeten voldoen. Ook daar gaat het om concretisering van het uitgangspunt water- en bodemsysteem zijn leidend.

UvW meldde onlangs dat ministerie BZK een landelijke maatlat ontwikkelt voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving. De maatlat definieert wat klimaatadaptief bouwen is en schept duidelijkheid voor medeoverheden en voor bouwende en ontwikkelende partijen. Water Natuurlijk roept het college op via de lijnen van de Unie de ontwikkeling van deze maatlat te stimuleren en daarmee het uitgangspunt 'water- en bodemsysteem leidend' ook bij bebouwing concreter in te vullen. Dit is voor polder Rijnenburg van belang, én voor de woningbouwopgaven in andere delen van ons beheersgebied.

3. Tot slot

Ik herinner het AB aan de boodschap van Meindert Smallenbroek UvW die recent hier te gast was: 'geef aan wat je nodig hebt vanuit de wateropgaven. Dat is nu nodig! Pak je positie als waterschap'.

Dit vergt een sterke organisatie en een sterk bestuur. Want misschien gaan we er formeel niet altijd over, Water Natuurlijk vindt dat de genoemde maatschappelijk opgaven, de transities, vragen dat HDSR zich krachtig proactief mengt in discussies en kennis inbrengt. Ons huidige WBP heet niet voor niks stroomopwaarts.

In het WBP staat een mooie figuur, deze toont de koers en inhoudelijke thema's en is ook opgenomen in deze VJN. Water Natuurlijk vindt dat daar ook een gemoderniseerd motto bij past, juist nu we 900 jaar waterbeheer vieren. Daarom willen we een motie indienen met het volgende dictum:

Verzoekt het college van dijkgraaf en hoogheemraden:

- om ruim voor de komende waterschapsverkiezingen met een voorstel te komen om het motto van HDSR te moderniseren in de geest van het WBP;
- en het nieuwe motto te gebruiken bij de feestelijke afsluiting van het jubileumjaar 900 jaar Waterbeheer.